

1. *Hamupipőke*. „Hamupipőke királyfi” meséje (AaTh 530) mind Andrásfalván, mind Marosludason igen népszerű lehetett. Gyűjteményünkben a Székely Péterné a hatodik változata a mesének (ld. Fábíán Ágostonné 30. és 77., Kovács (Ráfi) Péter 8., László Györgyné 4. és 13. meséjét és azok jegyzeteit). Ez a 6 változat azonban csak kevés azonos vonást tartalmaz. Az összetételek a nyomtatott forrásokból, de a szájhagyományból származott, más típusokkal nem keveredett változatok is szinte magátólértetődően igen tarka képet mutatnak. Székely Péterné pl. megkapón egyszerű: Hamupipőke a cseresznyefák termésének megőrzéséért — nem réz, ezüst és aranyszőrű, ilyen színű ruhával és fegyverzettel kívánságra bármikor megjelenő paripákat fog el, melyek segítségével a magas fa tetejéről lekapja a három jegyajándékot —, nyomban megkapja feleségül a királykisasszonyt. Ilyenkor mindig felmerül a kérdés: vajon a mesemondó ebben a formában hallotta-e a mesét „a régi öregektől”, vagy ő maga avatkozott-e bele ilyen radikálisan a mese menetébe?

2. *A szégén ember*. „A dolgos és a rest leány” meséjének (AaTh 480) egy újabb, teljes változata, típusösszetétele: MNK 327A**—AaTh 480 — MNK 481* (rem.). A dolgos mostoha leány ezúttal négy lénynek segít, a dologtalanná nevelt édesleány ugyanennyit utasít vissza (vö. Fábíán Ágostonné 34., Burus Péterné 5. és Faragó Jánosné 1. meséjével és azok jegyzeteivel). Ez a szépen elmondott változat is bizonyítja a mese népszerű voltát a bukovinai székely mesemondó asszonyok körében, akik a szóbeliségből valamint különböző nyomtatott forrásokból igyekeztek újszerűvé, egyénivé tenni a maguk változatát. Az eltérések ellenére — melyek azonban nem olyan nagyok, mint „Hamupipőke királyfi” meséjénél tapasztaltuk — a tanulság valamennyi mesemondónál egyértelmű: a munkára kényszerült jószívű árva leány a külvilágban (túlvilágban?) gazdaggá lesz, s otthoni környezetében is jóra változik a sora ellentétben a dologtalanságra nevelt, bece édes leánnyal, aki anyja hibás nevelése folytán kialakult rossz tulajdonságai miatt nemhogy nem gazdagszik meg, hanem megcsúnyul, sőt — mint mesénkben — meg is hal. A mese nemcsak asszonymesének, hanem leányoktatónak is tekinthető.

3. *Szép Cēr Cēruska*. Tündérmese, típusösszetétele: AaTh 450f—AaTh 706. A mese nagy valószínűséggel Benedek Elek azonos című meséjének a szár-

mazéka, amelyet azonban a mesemondó nem könyvből olvasott, hanem a szóbeliségen keresztül jutott el hozzá és nyerte el jelenlegi formáját, mint ezt László Györgyné számos meséjénél is tapasztaltuk. Benedek Elek meséi feltehetően a századfordulón váltak az öt bukovinai székely faluban népszerű olvasmánnyá, majd a szájhagyomány szerves részévé. A Marosludason élő vagy élt leszármazottak — nemcsak László Györgyné, hanem hihetőleg Székely Péterné is — már nagyon csodálkoznak, sőt rossznéven is veszik, ha őt emlegetjük meséik egyrészének forrásaként. Az AaTh 450 „Az őztestvér” (B. E.-nél és itt leány) kötetünkben közölt 5 változata közül Szentés Mátyásné 5. és Burus Péterné 11. meséjére és azok jegyzeteire hívom fel elsősorban az olvasó figyelmét. „A csonkakezü leány” (AaTh 706) mesével kapcsolatban megszokott meserészlet láthatólag kedvelt befejezése az üldözött hősnőkről szóló tündérmeséknek a bukovinai székely mesemondó asszonyok között.

4. *A szégén embér és a három fia*. Csalimese, típuszáma: AaTh 2251, típuscíme: „Az egérfarok” (A nyúl farka). Az egész magyar nyelvterületről 17 változatban ismert csalimesének — egyet ezek közül Gáspár S. Antal mondott el — a nemzetközi népmesekatalógus a magyaron kívül csupán 4 horvát változatát ismeri. 9 változatát Honti és Berze Nagy is felsorolja a H. 2250, illetve 2300, valamint a BN 1961A* típuszámon más tipológiai ide nem tartozó csalimesékkal és formulamesékkal együtt. A bukovinai székely mesemondók sajátos módon eddig ezt az egy csalimesét mondták el Sebestyén Ádámnak, pedig minden bizonnyal többet is tudnak.

5. *Terülj, terülj asztalkám!* A közismert mese (AaTh 563: „Terülj, terülj asztalkám!”) egyéni megfogalmazása — írjuk le immár negyedszer a típus bukovinai székely változataival kapcsolatban (ld. Györfi Rudolf 4., Erős Jákobné 10 és Burus Péterné 18. meséjét és azok jegyzeteit). Itt, számos más mesétől eltérően, nem különböző közelebbi-távolabbi irodalmi források állnak az eltérő változatok mögött, hanem a mesemondóknak az az igénye, hogy a túlságosan is ismert mesét az alapsémától eltérően fogalmazzák meg. Ilyenkor mindig fennáll a veszélye annak — különösen napjainkban a mesemondói gyakorlat meggyérülése következtében —, hogy a tehetséges mesemondó az egyszer megformált kompozíciót (esetünkben: MNK 463A** — AaTh 303 — AaTh 551 — AaTh 453) később esetleg nem tudja azonos vagy hasonló összetételben újra elmondani.